

УДК 316.4:364

TRENDS IN THE IMPLEMENTATION OF UKRAINE'S SOCIAL POLICY IN THE CONTEXT OF WAR

ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Liubokhynets L.S./Любохинець Л.С.*Doctor of Economics, prof. / д.е.н., професор*

ORCID:0000-0003-1578-615X

Tanasiienko N.P./Танасієнко Н.П.*Ph.D. in Economics, assistant prof. / к.е.н., доцент*

ORCID:0000-0001-6887-903X

*Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Instytutska, 11, 29016**Хмельницький національний університет, Хмельницький, Інститутська, 11, 29016*

Анотація. Соціальна політика України в умовах повномасштабної війни зазнала суттєвих трансформацій, зумовлених необхідністю реагувати на зростання соціальних ризиків, рівня бідності, масштабне переміщення населення та вразливість окремих груп.

В статті проаналізовано динаміку видатків на надання соціальної допомоги населенню у довоєнний період та в умовах війни, що засвідчило позитивну тенденцію їх зростання у 2022-2025 роках. Попри бюджетні обмеження, уряд за підтримки міжнародних партнерів забезпечує фінансування критично важливих програм, спрямованих на зниження рівня бідності, розвиток системи соціального страхування та створення умов для соціальної адаптації і відновлення потенціалу населення.

Визначено тенденції реалізації соціальної політики України в умовах затяжної війни, основними з яких стали посилення адресності соціальної допомоги, розширення підтримки внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю та ветеранів, модернізація пенсійної системи, а також впровадження цифрових сервісів для підвищення доступності соціальних послуг.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист, соціальна допомога, соціальні послуги, соціальні видатки, війна.

Вступ.

Соціальна політика є важливим елементом реалізації та підтримання соціальних стандартів, визначених у межах державної системи, ключовим інструментом держави у забезпеченні базових потреб населення, підтриманні соціальної стабільності та формуванні передумов для післявоєнного відновлення. В умовах війни така політика передбачає реалізацію комплексних заходів, спрямованих на забезпечення соціального захисту населення, підтримку внутрішньо переміщених осіб, пристосування соціальної сфери до трансформованих умов функціонування, подолання наслідків війни, зокрема психологічних травм та соціальної дезінтеграції, а також адаптація соціальних послуг до умов безпекових загроз.

В липні 2025 року відбулося перейменування Міністерства соціальної політики України на Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, до повноважень якого також належать питання формування та реалізації державної політики з питань національної єдності та забезпечення прав українців за кордоном. Формування ефективної соціальної політики під час війни безпосередньо впливає на стійкість суспільства, його здатність долати труднощі та зберігати соціальну згуртованість. Вона також закладає основи для післявоєнної відбудови та розвитку країни, оскільки відновлення людського капіталу є не менш важливим напрямом діяльності, ніж відновлення інфраструктури. Дослідження основних тенденцій реалізації соціальної політики дозволяє краще зрозуміти потреби та пріоритети при визначенні стратегічних напрямів розвитку національної економіки.

Актуальні проблеми реалізації соціальної політики в умовах війни є об'єктом широкого наукового аналізу та предметом численних досліджень вітчизняних науковців, таких як Лібанова Е., Макарова О., які у своїх роботах аналізують структуру бідності, соціальну нерівність і демографічні виклики, наголошуючи на необхідності адресності соціальної підтримки та активної зайнятості населення, Колот А., Грішнова О., які визначають, що соціальна політика є системою заходів держави щодо забезпечення соціальної справедливості, подолання нерівності та формування людського капіталу. Верховод І. [1] досліджує проблематику забезпечення ефективності інструментарію соціальної політики України в частині розробки дієвих засобів в умовах війни. Мікуляк К. [2] розглядає основні аспекти надання соціальної допомоги громадянам України під час війни. Вірт Ю. [3] досліджує проблеми соціального захисту та підтримку осіб, постраждалих від війни. Хорошев М. [4] визначає ефективність системи соціального захисту в умовах війни. Тобто у працях вітчизняних дослідників-економістів простежується спільна думка, що воєнні умови актуалізували потребу у гнучкій, адресній та децентралізованій соціальній політиці, яка одночасно виконує функцію соціального захисту і стає фактором стабільності суспільства. Також зазначається, що післявоєнне

відновлення України потребуватиме нової моделі соціальної політики, орієнтованої на людський розвиток, інклюзивність та інтеграцію у європейський соціальний простір.

Метою дослідження є визначення основних тенденцій реалізації соціальної політики України в умовах війни.

Основний текст.

Соціальна політика України в умовах війни зазнала суттєвих змін та структурних трансформацій, зумовлених необхідністю реагувати на виклики, спричинені повномасштабною військовою агресією РФ, вона набула особливої ваги, оскільки війна призвела до різкого зростання соціальних ризиків, поглиблення нерівності, масштабного переміщення населення, зростання бідності, безробіття та вразливості окремих соціальних груп. Сучасна соціальна політика зосереджується на підтримці громадян, які постраждали від війни, розвитку соціальних послуг, зокрема для ветеранів, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, а також на реформуванні системи соціального захисту.

Уряд, за підтримки міжнародних партнерів, продовжує фінансування критично важливих соціальних видатків, спрямованих на подолання кризових явищ та протидію зростанню рівня бідності.

Зауважимо, що рівень бідності в нашій країні значно зріс за роки війни. За новими підрахунками, здійсненими на основі зміненої методики Світового банку, в Україні близько 8,8 млн. осіб живуть за межею бідності [5] та потребують фінансової допомоги держави.

Динаміку видатків на надання соціальної допомоги населенню у довоєнний період та в умовах війни представлено на рис.1

За результатами проведеного аналізу зазначимо, що кошти, призначені для виплати соціальної допомоги населенню, становлять вагомий складову структури державних бюджетних видатків. В 2024 році в державному бюджеті України на фінансування соціальної допомоги було виділено 183,0 млрд.грн, що перевищує показник 2023 року на 12,2 млрд.грн та на 71,7 млрд.грн більше довоєнного

періоду. Впродовж 2022-2023 років розмір пільг скоротився на 1,8 млрд.грн порівняно із довоєнним рівнем, але у 2024 році відбувається зростання на 6,7 млрд.грн. Значно зріс розмір адресної допомоги за категоріями за 2022-2023 роки: на 51,7 млрд.грн в 2022 році порівняно із 2021 роком, на 20,9 млрд.грн в 2023 році порівняно з 2022 роком; в 2024 році скоротився на 11,1 млрд.грн. Адресна допомога за розміром доходів в 2022 році скоротилася на 11,9 млрд.грн порівняно з 2021 роком, протягом 2023-2024 років зросла на 17,3 млрд.грн.

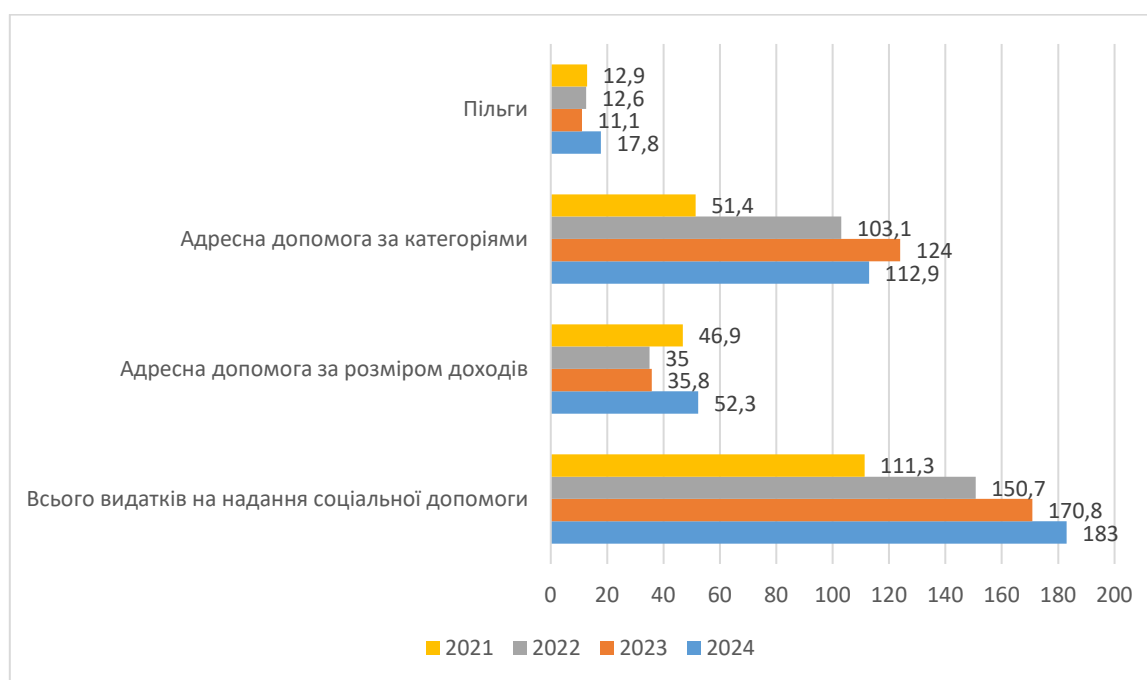

Рис.1 – Видатки на надання соціальної допомоги населенню у 2021-2024 роках, млрд.грн.

Джерело: побудовано авторами на основі [6]

В 2025 році планується збільшити розмір фінансування на соціальний захист населення до 420,9 млрд.грн. [7]. Попри наявні бюджетні обмеження, продовжується фінансування соціальних програм та реалізація заходів зі стимулювання зайнятості з метою збереження функціонування системи соціального забезпечення та забезпечення економічної стійкості.

Однією з ключових тенденції соціальної політики України в умовах війни є посилення адресності соціальної допомоги, коли пріоритет надається найуразливішим категоріям населення: внутрішньо переміщеним особам (ВПО), особам з інвалідністю, сім'ям загиблих військових, багатодітним родинам,

ветеранам, тобто система державної допомоги трансформується із групової (статусної) у дохідорієнтовану, що підвищує її ефективність.

Станом на кінець 2024 року в Україні зареєстровано близько 4,6 млн. ВПО, для підтримки яких уряд впровадив низку заходів: продовжено виплати на проживання, запроваджено новий механізм підтримки – субсидії на оренду житла, щомісячні виплати для вразливих категорій ВПО у розмірі 2 тис. грн для дорослих та 3 тис. грн для дітей і людей з інвалідністю продовжено до осені 2025 року [8].

В Україні живуть майже 3 мільйони осіб з інвалідністю, на забезпечення соціального захисту яких в 2024 році було спрямовано 88 млрд. грн [8].

З початку повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію України значно зросла кількість ветеранів війни, які стикаються з низкою труднощів та потребують постійної фінансової підтримки. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності впровадило соціальну послугу адаптації ветеранів та членів їх сімей з метою сприяння їх поверненню до цивільного життя після демобілізації. Для військових ветеранів та їхніх родин передбачено 12 видів соціальних послуг, що орієнтовані на першочергову допомогу, реабілітацію, протезування, пенсійне забезпечення, соціальні стипендії тощо. Для тих, хто потребує стаціонарного догляду, передбачені щомісячні виплати у розмірі 16185 грн, а для підтриманого проживання – 9945 грн. [9].

У 2025 році продовжують діяти соціальні програми для ВПО та постраждалих від війни щодо житла. Зокрема, програма «ЄОселя» передбачає компенсацію частини витрат на купівлю житла для ВПО та мешканців прифронтових територій, зокрема, 70% першого внеску та щомісячних виплат протягом першого року. Відповідно до проєкту Програми дій Уряду, до кінця 2025 року буде видано щонайменше 5 тисяч нових іпотечних кредитів у рамках програми «ЄОселя» [10]. Для ВПО передбачено компенсацію за зруйноване або пошкоджене житло. Так, у 2025 році 180 тисяч родин отримають компенсації за зруйноване житло, до 2026-го – понад 320 тисяч. Також, до 2026 року 1 580 родин матимуть сертифікати на житло, а ветеранський бізнес отримає до 600 грантів [10].

На рівні територіальних громад запроваджено програми адресної допомоги та соціального супроводу сімей, які постраждали внаслідок війни, заходи з адаптації ВПО, організації навчання та надання психологічної підтримки. Зокрема, у м. Львові функціонує Центр підтримки внутрішньо переміщених осіб із залученням кризових психологів, у м. Вінниці діє регіональний центр адаптації ветеранів з груповою терапією та соціальним супроводом. Відповідно до проєкту Програми дій Уряду, до кінця року в громадах працюватиме 3 000 фахівців, які нададуть 500 тисяч послуг супроводу і полегшать доступ до базових потреб [10].

Протягом 2025 року планується завершити реформу соціального страхування та впровадження системи «єПотенціал», яка допомагатиме людям, постраждалим від війни, повноцінно відновлюватися та активно включатися в суспільне життя. Відтак, особам, які отримали травму або хворобу, буде надаватися не лише компенсація фінансових втрат через непрацездатність, але й створені нові можливості для відновлення здоров'я, реабілітації, забезпечення доступу до соціальних послуг та підтримки у поверненні до трудової діяльності [11]. Тобто, реалізуючи реформу системи соціального страхування, держава створює умови, щоб запровадити однаково справедливі для всіх правила та створює можливість кожній людині реалізувати свій потенціал, здобути самостійність і фінансову незалежність, а також забезпечити справді гідний рівень підтримки тим, хто з об'єктивних причин вже не може забезпечувати себе самостійно [12].

Ще однією пріоритетною тенденцією соціальної політики є зосередження уваги уряду на процесах цифровізації з метою підвищення доступності соціальної допомоги для населення в умовах війни. Зокрема, платформа «Дія» забезпечує доступ до державних послуг онлайн (оформлення допомоги, виплат, довідок тощо). Також Урядом планується запуск 10 нових сервісів через систему Дія [10]. Мобільні застосунки та електронні черги сприяють зменшенню бюрократії та пришвидшенню процесів.

Пріоритетною тенденцією соціальної політики є забезпечення належних умов життя осіб похилого віку, що зумовлює необхідність суттєвої модернізації пенсійної системи, оскільки мінімальний розмір пенсійного забезпечення не

відповідає критеріям гідного існування та навіть базовим потребам виживання. Як зазначається у звіті з реалізації у 2024 році Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року, демографічна ситуація в Україні характеризується значним старінням населення, тобто майже кожен п'ятий українець належить до цієї вікової групи, так як частка осіб віком 65 років і старше зросла з 12 % у 1991 році до 22 % у 2024 році, а за шкалою ООН населення вважається старим, коли частка людей віком понад 65 років перевищує 7 % [12]. Таким чином, старіння населення в Україні є невідворотною демографічною тенденцією, яка значно посилилася внаслідок війни. Тому ефективна соціальна політика щодо літніх людей має бути спрямована не лише на подолання наслідків війни, але й на створення умов для гідного життя, соціальної інтеграції та активного довголіття цієї зростаючої групи населення, враховуючи їхній потенціал та досвід для післявоєнної відбудови.

Висновок.

Соціальна політика України в умовах війни стала більш гнучкою, кризовою і адаптивною до нових реалій. Основний акцент спрямовано на забезпечення життєво необхідних потреб уразливих груп населення, зокрема постраждалих від бойових дій, ВПО, військових та їхніх родин. Успішність цієї політики значною мірою залежить від підтримки міжнародних партнерів, ефективної координації на національному та місцевому рівнях, а також активності громадянського суспільства. У післявоєнний період соціальна політика відіграватиме ключову роль у відновленні людського капіталу, забезпеченні справедливості, стабільності та довгострокового розвитку національної економіки.

Література:

1. Верховод І. (2024) Проблематика забезпечення ефективності інструментарію соціальної політики України в умовах війни. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. №2(13). С.155-167. URL: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-2-14>
2. Мікуляк К. А. (2023) Вплив війни на реалізацію соціального захисту

громадян України. *Modern Economics*. №42. С.85-90. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-12)

3. Вірт Ю.М. (2025) Соціальний захист та підтримка осіб, постраждалих від конфлікту. *Проблеми сучасних трансформацій*. №16. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2025-16-02-01/2025-16-02-01>

4. Хорошев М.І. (2024) Ефективність системи соціального захисту в Україні в умовах війни. *Бізнес-інформ*. №10. С.268-277. URL: DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-268-277>

5. Скільки українців живуть за межею бідності – дані Мінсоцполітики. URL: <https://tsn.ua/groshi/skilky-ukrayintsiv-zyvut-za-mezeiu-bidnosti-dani-minsotspolityky-2866418.html>

6. Видатки на соціальну допомогу. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/expenditures_on_social_assistance

7. Бюджет 2025: чи збережуть виплати ВПО, що буде з субсидіями і чи збільшать соцвиплати. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/socviplati-2025-shcho-bude-z-viplatami-vpo-subsidiyami-i-dopomogoyu-dityam-50469355.html>

8. Для відбудови та відновлення сектора соціального захисту України необхідно 39 мільярдів доларів США. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/dlya-vidbudovy-ta-vidnovlennya-sektora-sotsialnoho-zakhystu-ukrayiny-neobkhidno-39-milyardiv-dolariv-ssha>

9. Підтримка ВПО у 2025 році. URL: <https://auc.org.ua/novyna/pidtrymka-vpo-u-2025-roci>

10. Кабінет Міністрів представив Проект Програми дій Уряду. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kabinet-ministriv-predstavyyv-proekt-prohramy-dii-uriadu>

11. Реформа соціального страхування єПотенціал. URL: <https://nssu.gov.ua/news/reforma-sotsialnoho-strakhuvannia-iepotentsial>

12. Звіт з реалізації у 2024 році Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/regulatory-framework-87>

References:

1. Verkhovod I. (2024) Problematyka zabezpechennia efektyvnosti instrumentariiu sotsialnoi polityky Ukrainy v umovakh viiny. Finansovo-kredytni systemy: perspektyvy rozvytku. №2(13). S.155-167. URL: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2024-2-14>
2. Mikuliak K. A. (2023) Vplyv viiny na realizatsiiu sotsialnoho zakhystu hromadian Ukrainy. Modern Economics. №42. S.85-90. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-12)
3. Virt Yu.M. (2025) Sotsialnyi zakhyst ta pidtrymka osib, postrazhdalokh vid konfliktu. Problemy suchasnykh transformatsii. №16. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2025-16-02-01/2025-16-02-01>
4. Khoroshev M.I. (2024) Efektyvnist systemy sotsialnoho zakhystu v Ukraini v umovakh viiny. Biznes-inform. №10. S.268-277. URL: DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-268-277>
5. Skilky ukraintsiv zhyvut za mezheiu bidnosti – dani Minsotspolityky. URL: <https://tsn.ua/groshi/skilky-ukrayintsiv-zyvut-za-mezeiu-bidnosti-dani-minsotspolityky-2866418.html>
6. Vydatky na sotsialnu dopomohu. Ministerstvo finansiv Ukrainy. URL: [https://mof.gov.ua/uk/expenditures on social assistance](https://mof.gov.ua/uk/expenditures%20on%20social%20assistance)
7. Biudzheth 2025: chy zberezhut vyplaty VPO, shcho bude z subsydiiamy i chy zbilshat sotsvyplaty. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/socviplati-2025-shcho-bude-z-viplatami-vpo-subsydiyami-i-dopomogoyu-dityam-50469355.html>
8. Dlia vidbudovy ta vidnovlennia sektora sotsialnoho zakhystu Ukrainy neobkhdno 39 miliardiv dolariv SShA. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/dlya-vidbudovy-ta-vidnovlennya-sektora-sotsialnoho-zakhystu-ukrayiny-neobkhdno-39-milyardiv-dolariv-ssha>
9. Pidtrymka VPO u 2025 rotsi. URL: <https://auc.org.ua/novyna/pidtrymka-vpo-u-2025-roci>
10. Kabinet Ministriv predstavyy Proekt Prohramy dii Uriadu. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kabinet-ministriv-predstavyy-proekt-prohramy-dii-uriadu>
11. Reforma sotsialnoho strakhuvannia yePotentsial. URL: <https://nssu.gov.ua/news/reforma-sotsialnoho-strakhuvannia-iepotentsial>
12. Zvit z realizatsii u 2024 rotsi Stratehii demohrafichnoho rozvytku Ukrainy na period do 2040 roku. URL: <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/regulatory-framework-87>

Abstract: *Ukraine's social policy has undergone significant transformations in the context of full-scale war, driven by the need to respond to growing social risks, poverty levels, large-scale population displacement and the vulnerability of certain groups.*

In the article the dynamics of expenditures on social assistance to the population in the pre-war period and during the war were analysed, which showed a positive trend of their growth in 2022-2025. Despite budget constraints, the government, with the support of international partners, is providing funding for critically important programmes aimed at reducing poverty, developing the social insurance system and creating conditions for social adaptation and restoration of the population's potential.

The trends in the implementation of Ukraine's social policy in the context of protracted war have been identified, the main ones being the strengthening of targeted social assistance, the expansion of support for internally displaced persons, persons with disabilities and veterans, the modernisation of the pension system, and the introduction of digital services to improve the accessibility of social services.

Key words: *social policy, social protection, social assistance, social services, social spending, war.*